

«Така еквілібристика почуттів на сцені, що заздрять закордоном...»

Вікторія Котенок

Ольга Качмарик-Комановська, Микола Сливчук у виставі «**Гуцулка Ксеня**» за Ярославом Барничем. Режисер Ростислав Держипільський. Івано-Франківський національний драматичний театр ім. Івана Франка

Мюзикл «Гуцулка Ксеня» став одним із найпопулярніших і касових вистав Івано-Франківського театру ім. Івана Франка (понад 30 аншлагів). З 2019 по 2021 рік, незважаючи на карантини, колектив побував з виставою у кількох містах країни, а на «Золотих оплесках Буковини-2019» у Чернівцях мюзикл став найкращою виставою.

Цьогоріч у червні задоволення від перегляду «Гуцулки Ксені» (а також – «Солодкої Дарусі» та вистави «Hamlet») отримав і столичний глядач. Публіка довго не відпускала акторів після завершення вистави. (Попри те, що постановка технічно складна і за емоційним рівнем для акторів дуже затратна, вони показали виставу двічі в один день!) У чому ж секрет успіху цієї постановки, і чому вона викликає захоплення?

У першу чергу, зачаровує сама історія (майже казкова, про кохання, яке спалахнуло між гуцулкою і американцем) та неймовірна мелодійна музика Ярослава Барнича – композитора, диригента, педагога, музично-громадського діяча, основоположника модерної української оперети, творчість та ім'я якого тривалий час були під забороною. 30 вересня 2021 року минає 125 років від його дня народження, утім, українці тільки відкривають цього митця. А в творчому доробку композитора: оперети «Шаріка», «Пригода в Черчі», пісні-танго «Чи тямийш?», «Ох, соловію», «Ще раз!..», «Львів», хорові твори «Ой, маю я чорні брови», «Богородице Діво», «В Стрийському парку» та ін.

«**Гуцулка Ксеня**» – лібрето і музика Ярослава Барнича
Режисер і автор сценічного рішення Ростислав Держипільський
Диригент і аранжувальник Богдан Ткачук
Хореограф Дмитро Лека
Художниця Олеся Головач

У ролях: Ксеня – Інна Бевза, Іван Синиця – Олексій Гнатковський, Майкл Деделюк – Павло Кільницький, Яро – Олег Деркач, Микола Сливчук, Гелен Зілинська – Любов Ніколаєнко, Зілинський – Віктор Вітушинський, Мері – Галина Баранкевич, Надія Левченко, Семен – Андрій Мельник, Марічка – Мирослава Полатайко, Юра – Іван Бліндар, Юрій Вихованець, Зюзя – Ольга Качмарик-Комановська, Комісар – Олег Деркач та інші
Івано-Франківський національний драматичний театр ім. Івана Франка

Прем'єра – 29 грудня 2018 року

Оперету «Гуцулка Ксеня» Барнич написав у 1938 році (лібрето і музика, а тексти пісень створив професор гімназії з Коломиї Дмитро Николишин). Наступного року її вперше поставили у Делятині в театрі ім. І. Котляревського під керівництвом Володимира Блавацького. Наступні її постановки вже були в американських театрах (у 1950-х роках), адже під час Другої світової війни композитор, як і більшість мистецької інтелігенції Західної України, змушений був емігрувати за кордон (спочатку до Німеччини, а потім до США). І тільки в середині 90-х, коли донька композитора Ірина Барнич-Дубас передала лібрето і клавіри «Гуцулки Ксені» (а також «Шаріки»), оперета знову з'явилася на українській сцені. Це було 26 липня 1997 року у Львівському театрі ім. Марії Заньковецької (режисер Федір Стригун, художник Мирон Кипріян).

І ось її вплив на сцені Івано-Франківського театру Ростислав Держипільський (1939 року Ярослав Барнич був диригентом цього театру). Режисеру спільно з Богданом Ткачуком (диригент і аранжувальник), Дмитром Лекою (хореограф) і Олесею Головач (художниця) вдалося гармонійно поєднати фольклор з сучасними мотивами: у музиці, піснях, танцях, текстах, костюмах тощо. Руслана Гончарук

спеціально створила гуні різних кольорів (традиційний верхній одяг чоловіків та жінок на Закарпатті), які акторам додають гуцульського шарму. Завдяки лазерним ефектам Show Service у поєднанні зі сценічним димом складалося враження, що події дійсно відбуваються в горах, порослих смереками, над вершинами яких пропливають хмари.

Декорація у виставі лаконічна – для зручності зміни місця дії (і транспортування): дерев'яні невисокі столики та стільці на коліщатах, на яких актори сидять, стоять, танцюють, їздять з одного кінця сцени в інший (і навіть ховаються усередині); по центру висить великий логотип готелю «Говерла», в якому і відбуваються події. Виправдано введення в сюжет оркестру в глибині сцени, який не просто грає, а є повноправним персонажем: директор готелю, начебто для покращення бізнесу і привернення клієнтів, найняв на роботу музикантів. Тож вони грають, періодично роблячи перерви.

Але всі ці цікаві знахідки вистави не справляли б такого потужного враження, якби не сама націєтворча ідея, закладена у постановку. Як, до речі, у більшості робіт Ростислава Держипільського. Його постановки просякнуті патріотизмом, широкою любов'ю до своєї країни та народу, повагою до його історії та традицій. А також прагненням розповісти правду про українців, не принижуючи і не спотворюючи їх задля розваги чи «лоскотання нервів» публіки, а щоб викликати співчуття до сумних сторінок з минулого (війни, голодомори, репресії, заслання, розстріли тощо) і спільну радість за набуте, збережене, відстояне (мову, традиції, культуру, землю тощо).

У комедійно-мелодраматичній «Гуцулці Ксені» режисер занурює глядачів у побут і традиції гуцулів, описує красу їхнього мальовничого краю, показує, як вони вміють радіти життю, співати, танцювати, готувати смачні страви, створювати винятковий одяг. А головне – щиро любити свою сім'ю, батьківщину, звичаї і саме життя. У виставах Ростислава Держипільського українці – живі. Вони – особливі (як і кожен народ на планеті): зі своїми перевагами і недоліками, зі своєю неповторною (милозвучною) мовою, душею (що плаче і сміється), історією. І такими українцями хочеться пишатися, показувати світові.

Утім, це все неможливо було б продемонструвати самому режисеру, якби не колектив, сформований Держипільським в Івано-Франківському театрі. Сьогодні його можна вважати одним із найпотужніших в Україні. Жарт-імпровізація Олексія Гнатковського у виставі, що «актори Станіславівського театру показують таку еквілібристику почуттів на сцені, що заздять закордоном», є реальним фактом.

У «Гуцулці Ксені» відчувається ансамблевість, захоплює вокальне виконання пісень, згуртованість і віддача у пластичних номерах, почуття гумору і легкість в імпровізаціях. Здавалося б, хто краще може розказати про Карпати і гуцулів, ніж самі гуцули?.. І це було доведено: вистава створена з душею, відчуттям високої місії, і актори грають її з неймовірною любов'ю. Складалося враження, що всі герої тут головні і незамінні.

І норовлива, закохана у свій край красуня Ксеня у виконан-

ні Інни Бевзи; й енергійний, готовий на все заради кохання американець Яро – Миколи Сливчука; і його дядечко Майкл Деделюк, українець за походженням, в якому ще кипить парубоцька кров, Павла Кільницького; і американка Мері, що прагне шаленого, дикого кохання та пригод, Надії Левченко; і простий, але з характером, гуцул або «український ковбой» Семен – Андрія Мельника; і звичайна, дуже кумедна гуцулка Марічка (говорить гуцульським діалектом), що знає собі ціну і вигоду, Мирослави Полатайко; і «мегалановита» актриса Станіславівського театру Зюзя, яка пережила усіх директорів, переграла усі Квіточки-Грибочки і мріє про роль Карамболіни, Ольги Качмарик-Комановської.

Іван Синиця Олексія Гнатковського – не просто директор готелю, а вправний (наскільки це можливо у Ворохті) бізнесмен, креативний шоумен та щиросердна душа «Говерли». Актор, як риба у воді, купається у цій ролі: вільно імпровізує, пересипає жартами, вступає в діалог з глядачами у залі і майже не сходить зі сцени. Львівська театрознавиця Світлана Максименко, спостерігаючи за творчістю цього актора вже не один рік, після перегляду «Гуцулки Ксені» відзначила, що «такого внутрішньо-пластичного, імпровізаційно-легкого, дотепного, технічно-вправного трагіфарсово-глибокого Гнатковського»¹ вона ще не бачила.

Іван Синиця дуже любить свою сестринку (дочку покійної сестри) Ксеню, бажає їй щастя. Може здатися на перший погляд, що він жадібний до грошей і насильно хоче віддати її заміж за американця, аби отримати відсоток від спадку (батько Яро заповів сину мільйони, які він може отримати лише після одруження зі свідомою українкою). Але це припущення розвіюється, коли герой (з усмішкою і боєм в голосі) говорить про те, скільком дітям, студентам, землякам зможе допомогти грошима Ксеня після цього заміжжя. У цій сцені актор (а разом з ним і режисер, і колектив театру) через свого персонажа говорить і про наболілі проблеми в рідному театрі та в країні загалом. Наприклад, про брак власного якісного технічного забезпечення, яке вони постійно змушені орендувати, про відсутність обіцяних зарплат (як працівників національного театру), які змушений вибивати у чиновників директор. Гнатковський говорить, ніби жартуючи, хоча зрозуміло, що це не жарти, а гірка реальність.

Тож актори – це невід'ємна і вагома перевага, без якої мюзикл не був би таким успішним. Єдине, чого хотілося б їм побажати – не надто «розгулюватися» в імпровізаціях (деякі сцени були трохи затягнуті), адже вистава триває майже три години.

82-й театральний сезон Івано-Франківський театр завершував «Гуцулкою Ксенею», яку грали просто неба у Карпатах. Цим відновлено історичну справедливість – зіграли виставу у Косові, як того хотів композитор Ярослав Барнич і перший режисер Володимир Блавацький.

¹ Франківська вистава «Гуцулка Ксеня» бореться за перемогу у всеукраїнському театральному фестивалі-премії «ГРА» // <https://wn.if.ua/frankivskavistava-gutsulka-ksenya-boretsya-za-peremogu-u-vseukrayinskomu-teatralnomu-festivali-premiyi-gra/>